

16.

Tuonelan tuvilla.

Mitä vanhojen suomalaisten viisaus on sanonut kuolemasta ja kuolemanjälkeisestä elämästä? Materialisteja he eivät olleet, sen kaikki tutkijat myöntävät, ~~mutta~~ käsityksi heille oli elämän jatkumisesta kuoleman jälkeen, mutta heidän kuvauksensa tuonelasta ovat synkeksi ja harmaita. Matti Waronon sanoo väitöskirjassaan: "Etsko ihmishengen kuolemattomuudesta ja elämän jatkumisesta kuoleman jälkeen samantapaisena kuin se on ollut täällä maan päällä, tavataan kaikkien maailman kansojen pakanuususkonnon enimmäin yhtipitäväni kohtana, ja siitä johtunut huoli vainajain henkien liikkumisesta täällä maan päällä, sekä niiden kunnioittaminen on pakanuususkonnon perusoppeja, jotka ovat kansoihin varsin syvästi juurtuneet ja näin lujassa pyyryneet, että vielä kristinopin levittyäkin tapaan on näitä hämääviä käsitteitä siihen sekoittuneina." 1) Kaarle

Matti Waronen, Vainajainpalvelus muinaisilla suomalaisilla. H. j. 1895. Siv. 16.

Krohn sanoo teoksessaan „Suomalaisten runojen uskonto:
 „Castren on huomauttanut suomalaisissa runoissa ilmenevän
 kaikinlaisen käsityksen väinäjain oleipaikasta. Toisen mukaan ne
 viettivät varjoelämänsä haudoissaan, toisen mukaan ne kaikki
 kokoontuivat määrättyyn maanalaiseen paikkaan, jota nimettiin
 Tuonelaksi eli Manalaksi. Kumpaisessakin tapauksessa Castren
 arvelee niiden olleen riippuvaisia erikoisesta jumaluusolennosta.
 Hautojen ja niiden asukkaiden valtiis oli nimeltään Kalma, mutta
 Tuonelan eli Manalan hallitsijot kutsuttiin nimillä Tuoni ja Mani.”

Itse asiassa meidän ei tarvitse kirjoittaa
 mitään muuta tutkielman ruunais-suomalaisten kuole-
 mattomuususkosta ja heidän käsityksestään ~~kuole~~^{väinäjain} eli:
 onasti, — sen tietoisuuden tiedemiehemme ja ovat suo-
 rittaneet, ja hyvällä syyllä soatamme suosittaa luki-
 joillemme edellämainittuja teoksia. Matth. Wärösen
~~kirja sisältää mm. runsaan kokoelman kaikenlaisia~~
~~hummintajuttuja.~~ Meidän tehtäväksemme jäi vain muu-
 tamalla sanalla osottaa, mikä totuus piilee noiden van-
 hien käsitysten takana, jotka tiedemiesten mielestä
 ovat niin tuihi taikauskaisia. Tieteelliset tutkijat nyt
 asettuvat aivan kielteiselle kannalle: kaikki humminta-
 jutut saavat alkunsa taikauskaisesta hetämättömyydestä ja

”Op. cit., siv. 59.

kristillisen sivistyksen valo „karkottaa vainajain sielut maan päältä.“ Vainajain palvominen, joka ^{on} yleinen vanhoilla kansoilla, johtuu siitä, etteivät ~~ne~~ ^{ne} tunteneet totista Jumalaa.

Meidän tulee siis asettaa ~~se~~ muinaisten tietäjien kannalle ja katsella kuoleman asioita heidän silmillään. Silloin ~~kuohuu ymmärrämme syvyn kansojen ylöseen~~ ja siihen, että luonnon kansojen tietäjät ~~enimmäkseen~~ ^{enimmäkseen} kuvasivat kuoleman jälkeistä olon synkäksi ja sisäisesti köllähtäväksi. Ensimmäinen kuitenkin lienee paikallaan lyhyesti kertomus, mitä teosofia eli aikain viisaus opettaa ihmisen haudantakaisesta elämästä.¹⁾

Tämä elämä, jonka ihminen viettää henkimaailmassa kahden fyysisen ruumistunauksen välillä, jakautuu luonnollisesti kolmeen jaksoon eli periodiin. Ensimmäinen on sielunturkien periode, jossa ihmisen oppii tuntemaan oman frahunteensa, mikäli sitä hänestä on ilmennyt aikoen jäättäneen elämänsä aikana: hänen muistonsa elävoityvät, hän kohtaa tai on kohtaavinaan niitä ihmisiä, jolle hän on kärsimyksiä aiheuttanut, ja hän tuntee nyt itseessään heidän kärsimyksensä, ymmärtää ja katuu; häntä

1) Suomeksi voi näistä asioista tarkemmin lukea erilaisista teosofisista teoksista, joista mainittakoon C.W. Leadbeaterin „Kuoleman jälkeinen elämä“, tekijän „Mitä on kuolema?“, Annie Besantin „Aikain viisaus“, H.P. Blavatskyn „Teosofian avain“.

#

Tämän osamme tehtä, jos ~~itsellämme on koke-~~
~~mista ja tietoa kuoleman takaisista~~ ~~annamme~~
teosofisen maailmankatsomuksen ~~kertoa~~ lyhyesti
kertoa meille, mitkä aikain viisaus perustuu
lukemattomain tutkijain yliaistillisiin koke-
muksiin ja tutkimuksiin opettaa.

ja uusi ihmiskappi syntyy fyysilliseen maailmaan.
 Nyt on huomattava, että tämän maailman ja tuonelan rajalla on olemassa välitila, etterinen, puolivälinäinen, jonka läpi normaaliainaja kulkee tajuttomana ja joka erottaa hänet fyysillisestä maailmasta, kun hän kerran tuonelaan on joutunut. Mutta jos vainaja syösti tai toisesta tuntee vetäytyä maalliseen elämään, saattaa hän jäädä tähän puolivälinäiseen välitilaan tai palata siihen ajoittain tuonelaan. Kummarsakin tapauksessa hän silloin ~~joutuu~~ kosketukseen fyysillisen maailman kanssa ja voi seurustella ~~elävien~~ ^{elävien} ~~vainajien~~ kanssa joko kummittelamalla tai mediumein välityksellä.

Että muinaissuomalaiset tietävät näitä luonnon tosiseikkoja, näkyy selvästi jo Kalevalasta, ^{jonka} 16 ja 17 runossa kerrotaan Väinämöisen matkasta tuonelaan ja Antero Vipunen luo. Väinämöinen ei ole mikään vainaja, vaan elävä totuudenetsijä, joka omasta aloitteestaan lähtee maahan kolme puuttuvaa sanaa etsimään, samoin kuin kreikkalaisten Orfeus laskeutui tartarokseen Eurydikeänsä etsimään. Ja vaikka Kalevala ei paljon kerro Väinämöisen havainnoista tuonelan elämän suhteen, antaa se hänen kuitenkin

143/
lausua nuo varottavat sanat:

Petit

"Elkätte imeisen lapset
Sini ilmoisna ikänä
Tehkö syyti syyttömillä,
Vikoa viättömälle!
Pahoin palkki maksetahan
Tuolla Tuonelan Koissa:
Sia on siellä syyllisillä,
Vuotehet viällisillä,
Alus kuumista kivistä,
Palavoista paateroista,
Peitto kivistä, kiürmehistä,
Tuonen toukista kuottu!"

Näiden sanojen seikkaperäinen toisuus
kay edellisestä selville. Ne kuvaavat ylimpekkäällä ta-
valla, kuinka paha saa palkkensa manalassa.

Kun ei Väinämöinen löydä etsimiänsä
sanoja tuonelasta, saa hän muutamalta painenelta neu-
von lähtea Antero Viipusen luo:

"Saat tuolta nati sanat,
Tuhat virren tutkelmuista
Suusta Antero Viipusen,
Valtasta vara-väkevän ..."

Mathen vaikeudet eivät pe Pota Väinä-
möistä, joka saapuu vanhan jättiläistietäjän luo ja he-
rättää hänet kuolonunesta. Jättiläinen mielaisee Väinä-
möisen ja jos Väinämöinen olisi ollut tavallinen kuole-
vainen, olisi hänen löytänyt, niin kuin Viipunen itse il-

mottu toisten kagaccu:

Petit

"Jo olen jotaki syönyt,
 Syönyt ruokta, syönyt vuokta,
 Syönyt lehmän makoja,
 Syönyt karjan sikoa,
 En ole vielä maista syönyt,
 En tämän palan makuista...
 Mi sinä kienet miehiäsi,
 Ja kuka urohiäsi,
 Jo olen syönyt sa'an urosta,
 Tuhoanut tuhannen miehen,
 Ensi liene maista syönyt,
 Silet suuhuni tulevat,
 Kielet kielelleni,
 Rauan kuorat kulkukuhuni."

Mutta Väinämöinen on tietäjä itse,
 Viisas totuudenetsijä, joka hillitsemällä itseään käy pel-
 käämättä kohti päämääränsä. Hän ei hellitä, ennen-
 kuin Antero Vipunen suostuu jakamaan hänelle tee-
 tojansa:

Petit

Silloin viirsikäs Vipunen,
 Tuo vanha vara-väkevä,
 Jonk'oli suura suuri tieto,
 Nahti ponneltovin povessa,
 Aukaisi sanaisen arkun,
 Viirsilippahan levitti,
 Lauloaksensa hypiä,
 Parahia parmaksensa,
 Noita syntyjä syviä,
 Ajan alkenluottchia,

Petit

Joit ei laula kaikki lapset,
 Ymmärrä yhet urohot
 Täällä inhalla riällä,
 Katovalla kannikalla.

Kuka nyt on Antero Viipunen tai
 mitä tämä tietokäs jättäminen kuvaa? Mitä muuta
 kuin juuri sitä luonnon tajunta eli maailmaa, jossa ^{vap.} ~~niin~~
 näyt taivastilaansa viettävät! Viipunen sukkuun:
 niin on tosiaan taivasta verrattu unennäöksi, rauhalli-
 seksi levoksi. Viipunen syö kaikki: niin tosiaan vaina-
 jat taivastilan päättyessä ovat kadottaneet persoonalli-
 sen itsetietoisuutensa. Viipunen manaa pois Väinämöistä,
 joka hänelle häiriötä ja tuskana tuottaa: niin tosiaan kä-
 simys ja paha ei saa ylettyä taivaaseen. Mutta kun Vi-
 ipunen on voitettu, avaa hän Väinämöiselle tietonsa ar-
 ket: niin todella käy sille ihmiselle, joka Väinämöi-
 sen tavalla osaa säilyttää itsetajuntansa keskellä taivas-
 maailman suhtavien pyönteitä; luonnon muisti hänelle
 avautuu ja hän saa lukea ^{siti} ~~niin~~ akaashisii aikakirja
 ja eli "elämän kirja", joka säilytti onniston kaikesta ori-
 ti on tapahtunut maailman alusta saakka? Antero Vi-
 ipunen kuvaa sitä suurta, salaista luonnonkirjaa, jota lu-
 kemalla yleisin voi tietijäksi kohota. Jokainen vainaja joutuu
 sitä lukemaan — sekä luonnon että taivaan; mutta useim-

1) Teosofisessa kirjallisuudessa puhutaan "akaashisista ^{ark.} ~~ark.~~ kirjoista eli aikalaisista."

96)
mat eivät osaa siitä muuta lukea kuin oman menneen
elämänsä. Onnellinen Väinämöinen ja hänen kaltaisensa
etsijät, joita ei oman ^{itsensä} elämänsä ajattelu häiritse, vaan
joita vapaasti saattavat tutkia ja vaatia luonnolta sitä
tietoa, mikä epäitsekkäälle olennot kuuluu.

Näemme siis, että kun Kalevalaa
ymmärryksellä luemme, juthun se meille selvästi
kuolemanjälkeisestä elämästä. ~~Diik~~ ~~näemme~~, että
se Tuonelassakäynti: ^{se vielä} runossa todistaa meille seikka-
peräisesti tuntevansa sitä puoliainecellistä väktilää,
joka erottaa tuonelan fyysillisestä onnailmasta. Kun
niel Väinämöinen pyytää Tuonen tyttären tuomaan ve-
nettä, että hän "pääsisi yli salmen", kieltäytyy tyt-
tö, koska Väinämöinen ei ole kuollut:

Pöytä

"Vene taatti tuotanehe,
Kuni syy sanottanehe,
Mi sinun Manalle saattoi
Ilman tau'in tappamatta,
Ottamatta aivan surman,
Mun surman musertamatta."

Väinämöinen koettaa ensien salata
syyn ja väittää tyttären ahdistamana, että Tuoni - rau-
ta - vesi - tuli on hänet manalle saattanut. Mut-
ta "lyhykäinen Tuonen tytti, matala Manalan neiti"
vastaa joka heron ilkkuvan moittivasti:

Petit

"Jopa keksin keelastajan!
 'Kump' on Tuoni tänne toisi,
 Manu mailta siirteleisi,
 Tuoni toisi tulleensa,
 Manalainen matkassansa,
 Tuonen hattu hartioilla,
 Manan kintahut. Kiessä...
 Kun vantu Manalle saisi,
 Teräs toisi Tuonelahan,
 Verin vaattehet valuisi,
 Hurmeihin hurasteleisi...
 Jos vesi Manalle saisi,
 Oalto toisi Tuonelahan,
 Verin vaattehet valuisi,
 Oelmasi herasteleisi...
 Jos tuli Manalle toisi,
 Valkeainen Tuonelahan,
 Oisi kutrit kärventyksää,
 Partaki pahoin palanut."

Nämä Tuonen tyhjän sanat kuvaavat
 realistisen tarkasti sitä tosiseikka, että cetterisessä
 välitilassa näkyy ihmisen haakmosta, mikä hänet on
 kuolemaan saattanut. Hän on puettuna guoliaincel-
 liseen cetterihaamuun, jonka ulkomuoto on fyysillisen
 ruumiin näköinen. Sentauden vainajaksi, ilmestyessään
 kuolintehkeliään tai myöhemmin jollekulle omaiselleen
 tai muuten heikälle henkilölle, ovat samannäköisiä
 kuin ~~heidin~~ kuollessaan: hukkuneista vakuu vesi,
 murhattujen haavasta virtaa veri, taudin tappamat ovat

laihat ja kalpeat. # Väed!

Ja jos kysymme syytä, mikä tähden van-
 kujen kansojen tietäjät yleensä kuvasivat haudantakais-
 ta elämää synkäksi ja sisältöttömäksi, voimme senkin
 ymmärtää, kun muistamme, että joukkojen älype-
 väinen sieluelämä kasvaa ihmiskunnan kehityksen
 mukana ja että ennen muinoin harjotettiin noi-
 tuutta pahassa merkityksessä paljon enemmän kuin
 nykyään. Täivastih näet muuttui sisältörikkaan-
 naksi, värikkäämmäksi ja pitemmäksi, kuin enem-
 män ihmisen sisäinen, älyllinen ja henkinen seelu-
 elämä kehittyi ja kasvoi; nykyisten sivistyksen-
 sojen täivät ovat sentähden paljon mieltäkiinnit-
 tävämpiä kuin luonnonkansojen. Noituus ja pa-
 huus - kuten pahe omatunto mytihin - synnyttiä
 taas harjottajissaan kuolemanpelkoa, koska kuolema
 on tihenteon jäiä, ja sentähden on ne ^(ja jotkut vielä nykyin) eronneet koet-
 tivat ~~erilaisilla~~ erilaisten loitau- y. m. keinoilla edes pi-
 tentää sitä ^{suojainseellistä} ~~erilaisista~~ välitihä, joka kaiheron harman-
 lessaan kuitenkin tuntui olevan lähempänä vakoa-
 ta fyysillistä elämää kuin tuonelan kauhut. Ver-
 trallain suurissa joukoissa luonnonkansojen vainajat jäivät
 ikäänkuin rippumaan taivahan ja maan välille, harrantuen

Toiselle sivulle

Vainämöinen on vain tyyppi tietäjästä,
joka kuolleeten valtakunnassa kulkee. Hän ei suu-
kaan ollut ainoa laatuaan, kuten Tuonen tytin loppumoi-
teesta näkyykään:

Petit { ".... Parempi sinun olisi
Palata omille maille;
Aija on tänne tullut,
Ei paljo palannehia."

Vainämöinen ~~kuulsi~~ kuului ^{kein} niiden ih-
misten paljouteen nähden harvoihin valittuihin, jotka elä-
vinä käyvät tuonelessa ja sieltä itselieltoisina palaavat,
mutta näitä harvoja on monenlaisia, alimmista poppamie-
histä ja mediuumeista - kuten nykyään sanomme - ylimpiin
tietäjiin ja viisaihin saakka. Kaarle Krohn sanoo ensenmai-
nitussa teoksensa aivan oikein - vaikkei hän sanoiltaan kuvaakaan
koskemmanlaatuista tietäjä: " Usko noitaan välittäjinä ei ole mitään poh-
joisille kansoille omittuista, vaan aivan yleistä omille kaikkein ma-
pallon asukkaitten alkuperäisissä rukouksissa. Yhteyden aikaansaaminen
henkimäailman kanssa, jotta ahdinkotilassa tiedettäisiin, ketä henkiolen-
noista ja millä uhrilla oli lepyttävä tai suostutettava, oli noidan vaa-
nainen tehtävä. Kun tavallisen ihmisen sielu ainoasti unessa tai
tilapäisessä horrostilassa voi tuntea ruumiillisten aistimusten rajois-
ta irtaantuvansa, jätti noidalla olla kyky keinotekoisesti milloin
hyvänsä kiihoittautua hurmостilaan, jolloin tajuttomasta ruumiista
lähtenyt sielu saattoi vapaasti henkien piirissä liikkua ja seurustella." ①

1) ~~Op. cit.~~ 12. Suomalaisen runojen uskonto, siv. 12.

Kaikkella voimallaan kiinni siihen juoliansieelliseen haah-
noon, joka, vaikka se oli fyysillisen ruumiin näköinen
ollen itsekin hienvointa fyysillistä ainetta, oli käyttävä:
lineeksi kehuamaton ja vangitsi sielun elottomaan ja
harmaaseen toimettomuuteen. Tietysti he ajan kuluessa
olivat pakotetut siitä luopumaan ja heittäytymään seu-
rajuttomuuden turviin, jonka takana odotti tuonelatilan
pelottava kosto maallisen elämän gahuudesta, mutta luon-
nollista on, että alemman laatuiset välittäjät ja noidot
— joita tietysti aina oli enemmistössä — eivät muuta näh-
neet ~~ku~~ heidän tahoisesti elämästä kuin että se oli
joko tuota varjoelimiä Kalman valtakunnassa tai
kärsimyksiä Tuonen mailla. Ja vaikka jalovimmat tie-
täjät Väinämöisen tavalla tunsivat taivaselämän eli
Antero Vipunen suuremmat salaisuudet, oli luonnol-
lista, etteivät he kehittymättömälle rahvaalle saatta-
neet siitä puhua kuin muuta kertoa kuin että se oli
onnellista unta ja lepoa niille, jotka maan päällä hy-
vien olivat eläneet. Väinämöisen sananlaskutkin senoivat:

Hyvä hyvästi elä, kaunis kuolla kunnialla,
kuollut se on nu kkonut.
Se ihminen on kuollessaan, kuin on eläensäinkin.
Tallella lapsi taivaassa.
Kuolee missä kuolee: yksi mitta taivaaseen.
Päässyt kuollut vuorostaan.
Rauha eläville, lepo kuolleille!